

Monika MIŇOVÁ
Prešovská univerzita
Prešov

Príprava rómskeho dieťaťa na vstup do základnej školy

Abstract: Preparation of Romany Children for Entry into Primary School

The paper deals with the readiness of Romany children for entry into primary school. This paper presents the results of the findings in children under used “R” test. Results of children were compared on the basis of the locality in which children lived and lived. In conclusion, we present recommendations into practice.

Key words: roma child, readiness for school, school readiness tests

Słowa kluczowe: dziecko romskie, gotowość szkolna, testy gotowości szkolnej

Relatívne vysoký podiel rómskej minority na Slovensku nesie so sebou aj celý rad problémov v minulosti známych ako „rómska otázka“. Jednou z týchto otázok je aj školopovinný vek a adaptácia týchto detí na školu. I napriek hľadaniu vhodných foriem a metód riešenia tohto problému pretrváva skutočnosť, že deti z tejto minority majú značné ťažkosti so zvládaním učiva a školskou dochádzkou. Tento problém má však svoje rodinné pozadie, kde dominuje nízka sociálna a kultúrna úroveň. Negatívne na vzdelávanie Rómov vplýva aj ekonomická situácia rodín. Nie všetky rómske deti v súčasnosti navštevujú materské školy a sú väčšinou integrované medzi majoritu alebo sú segregované do čisto rómskych tried.

Požiadavku o zaškolenie rómskych detí považujeme v súčasnosti za veľmi aktuálnu a naliehavú. Pripájame sa k názoru Podhájeckej (2001, s. 221), ktorá vychádzala zo zistení, že mnohé rómske deti prichádzajú do prvého ročníka základnej školy z málo podnetného prostredia, nevedia po slovensky, nemajú osvojené základné zručnosti, nenavštevovali materskú školu a väčšinou ani inú formu predškolskej prípravy.

Baduriková a kol. (2006, s. 9–11) uvádza, že je niekoľko faktorov, ktoré môžu výrazne ovplyvniť výchovu a vzdelávanie rómskych detí v materskej škole:

— vzťah rodičov k vzdelaniu a materskej škole ako inštitúcii — mnohí rómski rodičia nedôverujú materskej škole. Domnievajú sa, že ich dieťa môže byť v materskej škole ponižované, tak ho do materskej školy nezapíšu, resp. ho tam pravidelne nevodia;

— vzťah k čítaniu a písaniu — deti často nemajú v domácom prostredí príklad, ktorý by im ukazoval pozitívny vzťah k čítaniu a písaniu. Dôvodom je, že rodičia dosiahli nižšie vzdelanie ako je úplné stredoškolské a nemajú zamestnanie, čiže s písaným slovom prichádzajú do kontaktu málo (iba pri úradnom styku);

— nezaškolenosť, resp. nepravidelnosť dochádzky dieťaťa do materskej školy — väčšina rómskych detí nenavštevuje materskú školu alebo ju navštevuje iba zriedkavo. Príčin, prečo deti nenavštevujú materskú školu, je veľa;

— úroveň jemnej motoriky — rómske deti sú v rozvoji jemnej motoriky oneskorené oproti nerómskym deťom. Preto možno konštatovať viaceré odlišné charakteristiky medzi rómskymi a nerómskymi deťmi.

K poznatkom učiteľa rómskeho dieťaťa patrí aj efektívnosť práce s rómskym rodičom. Práca s rómskym rodičom je oveľa ťažšia ako práca s rómskym dieťaťom. Pri práci s rómskymi rodičmi je dôležité vedieť, že:

— o rómskych rodičov je potrebné sa starať — keď neprídu na rodičovské združenie, mali by sme ich navštevovať doma a rozprávať sa s nimi na zložité témy;

— vychovávať musíme najprv rodičov a až potom sa môžu vychovávať deti;

— pokiaľ rómske matky nebudú chcieť, aby sa ich deti vzdelávali, výsledok snahy učiteľov bude nedostatočný;

— nie je správne deti odsudzovať, lebo potom rodič hľadá problém v učiteľovi a v škole;

— rómske dieťa bude dosahovať lepšie výsledky, ak bude učiteľ navštevovať rodinu ak chce byť učiteľ úspešný, musí vychovávať a motivovať rodičov svojich rómskych detí, musí budovať vzťah vzájomnej dôvery;

— je potrebné pre rodičov organizovať „Týždeň otvorených dverí“.

Ak chceme, aby rómske deti boli zaškolené v materskej škole v prvom rade potrebujeme intenzívne pracovať s rodičmi, aby pochopili, že ich deti majú právo na vzdelanie, ale zároveň aj povinnosť chodiť do školy. Každé dieťa má právo na vzdelanie, čo vyplýva z Dohovoru práv dieťaťa a nevynímajúc z toho rómske deti, ktoré potrebujú podporu, zázemie a motiváciu sa vzdelávať.

Výskum

Na základe štruktúrovanej genézy sme formulovali výskumný problém, ktorý bol na základe povahy výskumu deskriptívny a relačný: Čím je determinovaný vstup rómskeho dieťaťa do základnej školy?

Z výskumného problému nám vyplývajú výskumné otázky:

1. Existuje vzťah medzi lokalitou a školskou pripravenosťou rómskych detí?
2. Aké úlohy sú u rómskych detí problematické pred vstupom do základnej školy?

Cieľom výskumu bolo zistiť úroveň pripravenosti detí v materskej škole a porovnať ju v jednotlivých lokalitách.

Úlohy súvisiace s organizáciou výskumu:

- Vybrať vhodnú vzorku detí pre dosiahnutie cieľa výskumu;
- Zrealizovať s deťmi „R“ test modifikovaný Zelinom.

Hypotéza výskumu

Hypotéza existuje vzťah medzi lokalitou, v ktorej rómske deti navštevujú materskú školu a ich úrovňou školskej pripravenosti.

Dedukcia z hypotézy:

Hypotézu sme overovali prostredníctvom testu pre deti vo vybraných lokalitách, ktoré sú známe počtom Rómov, ktorí v nich žijú, a preto predpokladáme, že výsledky budú rozdielne.

Operacionálne definovanie pojmov (premenných) v hypotéze:

— lokality: do výskumu sme zapojili deti z troch lokalít, a to: Sabinov, Jarovnice a Prešov. Vo všetkých troch lokalitách sa nachádzajú čisto rómske triedy, v ktorých sme realizovali náš výskum;

— kognitívne spôsobilosti: zisťované „R“ testom modifikovaným Zelinom.

Výber výskumných metód

Rozhodnúť sa pre výskumné metódy, ktoré sú danému výskumnému problému adekvátne, si vyžaduje získať nadhľad o možnostiach, ktoré sú k dispozícii. Po preštudovaní rôznych metodologických príručiek (Darák, 1995; Švec, 1998; Gavora, 2000; Maňák, 2004; Hendl, 2005), v ktorých sme sa oboznámili s veľkým množstvom výskumných postupov a techník, vybrali sme si tie, ktoré nám dávajú záruku, že nám prinesú najlepšie možné výsledky.

Test školskej pripravenosti

Vo všeobecnom význame sa pojem „test“ neraz používa na označenie akejkoľvek skúšky (ang. *test* ‚skúška‘). V pedagogickom výskume sa tento termín používa vo význame merného prostriedku. Podľa väčšiny autorov test ako výskumná technika predstavuje štandardizovaný spôsob skúmania výchovných objektov. Zahŕňa formalizovanú procedúru jeho konštruovania, vyhodnotenia výsledkov a ich interpretácie podľa stanovených pravidiel (Darák, Krajčová, 1995).

„R“ test modifikovaný Zelinom (ďalej len „R“ test), ktorý sme použili vo výskume, je štandardizovaný, patrí k testom výkonnosti, obsahuje položky viazanej aj voľnej formy.

Metóda dát štatistického spracovania

Štatistické metódy sa podľa Ritomského (Švec i in., 1988) používajú vo väčšej alebo menšej miere aj v edukačnom procese. Predmetom štatistického skúmania sú hromadné javy. Hromadný jav sa vzťahuje na konkrétny štatistický súbor, ktorý nazývame základný súbor. Vlastnosti prvkov, ktoré nás zaujímajú, charakterizujeme štatistickými znakmi. Znaky môžu byť vyjadrené slovne alebo číselne. Slovné sú kvalitatívne znaky a číselné sú kvantitatívne. O vyčerpávajúcom výskumnom zisťovaní hovoríme vtedy, ak štatisticky analyzujeme celý základný súbor.

V priebehu štatistického spracovávanía získaných údajov sme použili tieto metódy: Studentov t-test pre nezávislé vzorky testuje hypotézu o rozdieloch priemerov dvoch skupín (príslušnosť ku skupine je daná hodnotou binárnej premennej). Test sme použili na overenie, či zo vzoriek zistený rozdiel priemerov je iba náhodný (rovný 0) alebo je štatisticky významný. Významný rozdiel ($P < 0,05$) znamená, že medzi a binárnou premennou existuje vzťah. Uvádzame aj Pearsonov korelačný koeficient — tesnosť lineárnej väzby medzi premennými. Tieto metódy sme použili pri „R“ teste modifikovaného Zelinom.

Výber výskumnej vzorky

Kritéria na výber výskumnej vzorky — respondenti sú deti predškolského veku rok pred vstupom do základnej školy.

Na vytvorenie reprezentatívneho výberového súboru sme uplatnili stratifikovaný výber, pretože sme potrebovali všetky deti materských škôl rozdeliť do prirodzených oblastí (strát), čiže do lokalít (Sabinov, Jarovnice a Prešov), kde

sa materská škola nachádza, v ktorej sme potom zámerným výberom volili jednotlivcov do daného súboru (boli to rómske deti zo segregovaných rómskych tried rok pred vstupom do základnej školy). „R“ testu pre deti modifikovaného Zelinom sa zúčastnilo 15 detí z každej materskej školy (bližšie informácie o deťoch sú v tabuľke 1).

Tabuľka 1. Informácie o deťoch z jednotlivých lokalít

Informácie	Sabinov		Jarovnice		Prešov	
	n	[%]	n	[%]	n	[%]
Dievča	8	53,3	4	26,7	5	33,3
Chlapec	7	46,7	8	53,3	10	66,6
Vek 5–6 rokov	6	40	8	53,3	3	20
Vek 6 rokov	3	20	0	0	0	0
Vek 6–7 rokov	5	33,3	7	46,7	10	66,6
Vek 7 rokov	1	6,7	0	0	2	13,3
Dochádzka do MŠ do 1 roka	0	0	2	13,3	4	26,7
Dochádzka do MŠ 1 rok	2	13,3	5	33,3	5	33,3
Dochádzka do MŠ 2 roky	12	80	7	46,7	6	40
Dochádzka do MŠ 3 roky	1	6,7	1	6,7	0	0

„R“ test sme postupne realizovali s deťmi v materských školách v lokalite Jarovnic, Sabinova a Prešova. Triedy, v ktorých sme uskutočnili testovanie detí, boli čisto rómske. V Sabinove v tejto triede pôsobila aj asistentka učiteľa. Aby sme dodržali metodiku postupu zadávania „R“ testu deťom, tak sme ho realizovali v dopoludňajších hodinách, v nerušenej miestnosti, kde sme pracovali individuálne, nakoľko test si vyžaduje individuálne vyšetrenie. Snažili sme sa navodiť pokojnú atmosféru. Použili sme „R“ test pre deti z menej podnetného prostredia. V tomto teste sú úlohy z testu Jiráska, ďalej obmeny úloh z testu Goppingenského, niektoré obmenené úlohy zo skúšky znalostí detí predškolského veku od Matějčka a Vagnerovej-Strnádovej a úlohy z nemeckého testu školskej zrelosti v preklade Rosinu. Ich skladba je vybraná a úlohy zoradené tak, aby dokázali diferencovať schopnosti detí z menej podnetného prostredia. Osobitne nám išlo o diagnostikovanie rómskych detí.

„R“ test je bližšie charakterizovaný a metodicky popísaný v publikácii od Valachovej et al. (2002). Tento test bol overený v roku 2000–2001 na vzorke 243 detí v prípravných ročníkoch základných a materských škôl. Tento test použila vo svojej práci aj Štefanovová (2006, s. 48) a zrealizovala ho v roku 2003 so vzorkou 100 žiakov nultých ročníkov základných škôl: a 50 deťmi rómskymi, a 50 nerómskymi z materských škôl. V porovnaní s výsledkami Štefanovovej (2006) naše deti dosiahli lepšie výsledky len v úlohách: poznanie farieb a symbolická pamäť. Rovnaké výsledky sme dosiahli v úlohe poznanie vecí.

Tabuľka 2. Porovnanie výsledkov výskumov

Úlohy	Výskum Štefanovovej (2003)			Výskum Miňovej (2007)		
	N	A. M.	S. D.	N	A. M.	S. D.
V0	50	2,00	0,000	45	1,44	0,755
V1	50	3,44	1,231	45	2,57	1,033
V2	50	5,26	1,454	45	5,26	1,136
V3	50	2,42	1,513	45	1,71	1,290
V4	50	6,04	5,295	45	2,84	2,278
V5	50	3,08	1,440	45	2,64	1,524
V6	50	3,20	2,070	45	2,15	1,594
V7	50	4,52	0,908	45	4,35	1,025
V8	50	3,98	1,558	45	4,31	1,293
V9	50	5,18	1,024	45	4,17	1,050
V10	50	2,92	0,444	45	2,86	0,547
V11	50	7,30	2,101	45	3,91	2,565
V12	50	2,40	0,571	45	2,55	0,966

Legenda:

- N — počet respondentov
 A. M. — aritmetický priemer
 S. D. — smerodajná odchýlka

V tejto časti budeme analyzovať „R“ test detí podľa lokality, v ktorej deti bývajú, štatistickou metódou Studentovým t-testom, percentuálnym výpočtom a uvedieme Pearsonov korelačný koeficient.

Tabuľka 3. Porovnanie úloh „R“ testu detí medzi Sabinovom a Jarovnicami

Otázka	A. M. Sabinov	A. M. Jarovnice	t	p	S. D. Sabinov	S. D. Jarovnice	F rozptyly	P rozptyly
V1	3,266	1,866	4,261	0,000	1,099	0,639	2,953	0,051
V7	4,666	3,666	2,616	0,014	0,899	1,175	1,705	0,329
V12	2,400	2,000	2,449	0,020	0,632	0,000	0,000	1,000

Legenda:

- A. M. — aritmetický priemer
 t — Studentova štatistika
 p — dosiahnutá hladina významnosti
 S. D. — smerodajná odchýlka
 F rozptyly — Fisherova štatistika
 P rozptyly — Pearsonov korelačný koeficient
 V1 — postava
 V7 — počtové schopnosti
 V12 — symbolická pamäť

Rozdiely priemerov medzi dosiahnutými výsledkami detí zo Sabinova a Jarovnic v rámci 12 výkonových úloh sme zaznamenali v 3 úlohách na 0,05% hladine štatistickej významnosti. Z Tabuľky 3 vyplýva, že deti zo Sabinova dosiahli štatisticky významné rozdiely v kreslení postavy, v počtových schopnostiach a v symbolickej pamäti ako deti z Jarovnic. V ostatných úlohách dosiahli rovnocenné výsledky.

Tabuľka 4. Porovnanie úloh „R“ testu detí medzi Sabinovom a Prešovom

Otázka	A. M. Sabinov	A. M. Prešov	t	p	S. D. Sabinov	S. D. Prešov	F rozptyly	P rozptyly
V0	1,400	2,000	-3,153	0,003	0,736	0,000	0,000	1,000
V2	4,800	5,866	-2,645	0,013	1,521	0,351	18,692	0,000
V6	1,933	3,133	-2,068	0,047	1,387	1,767	1,623	0,375
V7a	12,266	22,066	-4,579	0,000	5,297	6,374	1,447	0,497
V11	3,066	6,200	-4,191	0,000	2,218	1,859	1,424	0,516
V12	2,400	3,266	-2,351	0,025	0,632	1,279	4,095	0,012

Legenda:

- A. M. — aritmetický priemer
- t — Studentova štatistika
- p — dosiahnutá hladina významnosti
- S. D. — smerodajná odchýlka
- F rozptyly — Fisherova štatistika
- P rozptyly — Pearsonov korelačný koeficient
- V0 — meno a priezvisko
- V2 — poznanie vecí
- V6 — slovno-logická pamäť
- V7a — počítanie
- V11 — poznanie a chápanie pojmov
- V12 — symbolická pamäť

Rozdiely priemerov medzi dosiahnutými výsledkami detí zo Sabinova a Prešova v rámci 12 výkonových úloh sme zaznamenali v 6 úlohách na 0,05% hladine štatistickej významnosti. Z tabuľky 4 vyplýva, že deti z Prešova dosiahli štatisticky významné rozdiely v poznaní svojho mena a priezviska, v poznaní vecí, v slovno-logickej pamäti, v počítaní, v poznaní a chápaní pojmov a v symbolickej pamäti ako deti zo Sabinova. V ostatných 50% úlohách dosiahli rovnocenné výsledky.

Tabuľka 5. Porovnanie úloh „R“ testu detí medzi Jarovnicami a Prešovom

Otázka	A. M. Jarovnice	A. M. Prešov	t	P	S. D. Jarovnice	S. D. Prešov	F rozptyly	P rozptyly
V0	0,933	2,000	-5,171	0,000	0,798	0,000	0,000	1,000
V1	1,866	2,600	-2,713	0,011	0,639	0,828	1,674	0,346
V2	5,133	5,866	-2,702	0,011	0,990	0,351	7,923	0,000
V6	1,400	3,133	-3,207	0,003	1,121	1,767	2,484	0,099
V7	3,666	4,733	-3,137	0,003	1,175	0,593	3,918	0,015
V7a	12,933	22,066	-3,555	0,001	7,638	6,374	1,435	0,507
V11	2,466	6,200	-5,406	0,000	1,922	1,859	1,068	0,902
V12	2,000	3,266	-3,833	0,000	0,000	1,279	0,000	1,000

Legenda:

- A. M. — aritmetický priemer
- t — Studentova štatistika
- p — dosiahnutá hladina významnosti
- S. D. — smerodajná odchýlka
- F rozptyly — Fisherova štatistika
- P rozptyly — Pearsonov korelačný koeficient
- V0 — meno a priezvisko
- V1 — postava
- V2 — poznanie vecí
- V6 — slovo-logická pamäť
- V7 — početové schopnosti
- V7a — počítanie
- V11 — poznanie a chápanie pojmov
- V12 — symbolická pamäť

Rozdiely priemerov medzi dosiahnutými výsledkami detí z Jarovnic a Prešova v rámci 12 výkonových úloh sme zaznamenali v 8 úlohách na 0,05% hladine štatistickej významnosti. Z tabuľky 5 vyplýva, že deti z Prešova dosiahli štatisticky významné rozdiely v poznaní svojho mena a priezviska, v kreslení postavy, v poznaní vecí, v slovo-logickej pamäti, v početových schopnostiach, v počítaní, v poznaní a chápaní pojmov a v symbolickej pamäti ako deti z Jarovnic. V ostatných úlohách dosiahli rovnocenné výsledky.

Hodnota korelačného koeficientu medzi skúmanými premennými, konkrétne lokalita a jednotlivými úlohami z „R“ testu, poukazujú síce nízky stupeň štatistickej závislosti, s ktorým je však už nutné uvažovať, a to konkrétne medzi lokalitou a V0 (0,361), V2 (0,456), V11 (0,490) a veľmi významný stupeň štatistickej závislosti, a to konkrétne medzi lokalitou a V7a (0,523) pričom kladné znamienko korelačného koeficientu poukazuje na priamu lineárnu závislosť, teda možno predpokladať, že najlepšie výsledky deti dosiahli v „R“ teste v spomínaných úlohách v Prešove.

Aby sme získali prehľad aj o iných ponúkaných činnostiach, v ktorých sa nepreukázala štatistická významnosť, uvádzame výsledky „R“ testu detí najprv každú úlohu všeobecne a potom podľa jednotlivých lokalít percentuálne.

V0. úloha: meno a priezvisko — maximálny počet 2 body

0 bodov — 15,5% detí

1 bod — 24,5% detí

2 body — 60% detí

Z výsledkov vyplýva, že 60% detí vie povedať svoje meno a priezvisko a 15,5% detí len jedno, alebo meno alebo priezvisko.

Vyhodnotenie podľa lokality:

V Sabinove deti využili celú škálu bodovania. 13,3% detí sa nevie predstaviť a získalo 0 bodov a 53,3% detí vie povedať aj meno a priezvisko, a tak získali 2 body.

V Jarovniciach tiež bola využitá celá bodovacia škála. Až 33,3% detí nevie povedať ani meno a priezvisko a získalo 0 bodov. 26,6% detí dokáže povedať aj meno a priezvisko a získali 2 body.

V Prešove 100% detí vie povedať meno aj priezvisko.

V1. úloha: postava — maximálny počet 5 bodov

1 bod — 11,1% detí

2 body — 44,4% detí

3 body — 24,4% detí

4 body — 15,6% detí

5 bodov — 4,4% detí

Z výsledkov vyplýva, že 44,4% detí pri kreslení postavy získalo 2 body, ale len 4,4% detí získalo maximálny počet 5 bodov.

Vyhodnotenie podľa lokality:

V Sabinove 40% detí urobilo na 3 a z celej vzorky len v Sabinove 2 deti, t.j. 4,4% získalo maximálny počet bodov 5. V Sabinove bol veľký výkonový rozptyl — celá 5 bodová škála bola využitá.

V Jarovniciach získalo 60% detí 2 body a ani jedno dieťa nezískalo 4 alebo 5 bodov. V Jarovniciach boli body z tej spodnej hranice — 1 bod až 3 body.

V Prešove ani jedno dieťa nezískalo 0 bodov ale ani 5 bodov. Najviac 60% detí získalo 2 body. V Prešove sa pohybovali deti v strede škály.

V2. úloha: odpovede na otázky (diagnostikovanie predstavivosti, myslenia, abstrahovania, porozumenie používania predmetov, chápanie slov) — maximálny počet 6 bodov

- 0 bodov — 2,2% detí
- 3 body — 4,4% detí
- 4 body — 6,7% detí
- 5 bodov — 33,3% detí
- 6 bodov — 53,3% detí

1 alebo 2 body z celej výskumnej vzorky nezískal nikto; 53,3% detí získalo maximálny počet 5 bodov.

Vyhodnotenie podľa lokality:

V Sabinove získalo jedno dieťa 0 bodov; 3 body nezískalo ani jedno dieťa. Najviac 40% detí získalo 5 bodov a maximálny počet 6 bodov získalo 33,3% detí.

V Jarovniciach 0 a 4 body nezískalo ani jedno dieťa. Najviac 46,7% detí získalo 5 bodov a 6 bodov získalo 40% detí.

V Prešove 13 detí, t.j. 86,7% získalo maximálny počet 6 bodov a 13,3% detí získalo 5 bodov. Najvyrovnanejší výkon dosiahli deti z Prešova.

V3. úloha: napodobniť písané písmo — maximálny počet 5 bodov

- 0 bodov — 6,7% detí
- 1 bod — 57,8% detí
- 2 body — 11,1% detí
- 3 body — 11,1% detí
- 4 body — 8,9% detí
- 5 bodov — 4,4% detí

Len jeden bod za túto úlohu získalo až 57,8% detí, 6,7% detí nezískalo ani bod a len 4,4% detí získalo maximálny počet 5 bodov.

Vyhodnotenie podľa lokality:

V Sabinove jedno dieťa získalo maximálny počet 5 bodov, ale aj jedno dieťa získalo minimálny počet 0 bodov; 46,7% detí získalo 1 bod a 13,3% detí získalo 4 body.

V Jarovniciach sa zopakoval scenár zo Sabinova — maximálny aj minimálny počet bodov získalo jedno dieťa; 2 a 4 body nezískalo ani jedno dieťa a 80% detí získalo 1 bod.

V Prešove ani jedno dieťa nezískalo maximálny počet bodov a jedno dieťa získalo 0 bodov; 46,7% detí získalo 1 bod a 20% detí 3 body.

V4. úloha: kruh, krížik, trojuholník diagnostikovanie úmyselnej pozornosti, sústrednosti, vytrvalosti, samostatnosť pri práci

- Do prímeru 0: 4 detí — 8,8%
- Do prímeru 1: 7 detí — 15,5%
- Do prímeru 2: 5 detí — 11,1%

Do priemeru 3: 8 detí — 17,7%
 Do priemeru 4: 8 detí — 17,7%
 Do priemeru 5: 4 deti — 8,8%
 Do priemeru 6: 7 detí — 15,5%
 Priemer nad 6: 2 deti — 4,4%

Najviac detí zvládlo túto úlohu do priemeru 3 a 4. 8,8% detí vôbec túto úlohu nezvládlo.

Vyhodnotenie podľa lokality:

V Sabinove bol rozptyl priemeru od 1 až do 6; 26,6% detí malo priemer do 2. Do 6 malo priemer 20% detí.

V Jarovniciach sa nachádzajú 4 deti, ktoré vôbec úlohu nespĺnili. Naopak, jedno dieťa má priemer 11 a vymyká sa z rámca všetkých dosiahnutých priemerov. Najviac, 26,6% detí dosiahlo priemer do 1. V tejto lokalite máme najväčší rozptyl získaných priemerov. Na jednej strane len štyri deti nespĺnili úlohu a pochádzajú práve z tejto lokality a na druhej strane je tu dieťa, ktoré jediné dieťa splnilo úlohu z priemerom 11,2.

V Prešove do priemeru 3 a 4 splnilo úlohu 26,6% detí. Priemer do 2 sa v tejto lokalite nenachádza a 1 dieťa má priemer do 1 a jedno dieťa presne priemer 6. To je po priemere 11,2 druhý najväčší priemer.

V5. úloha: obkresľovanie skupiny bodiek — maximálny počet 5 bodov

0 bodov — 4,4% detí
 1 bod — 11,1% detí
 2 body — 53,3% detí
 3 body — 2,2% detí
 4 body — 4,4% detí
 5 bodov — 24,4% detí

53,3% detí získalo 2 body a maximálny počet 5 bodov pri tejto úlohe získalo 24,4% detí; 4,4% detí nezískalo ani bod.

Vyhodnotenie podľa lokality:

V Sabinove maximálny počet bodov získalo 5 detí, t.j. 33,3%. 0 a 3 body nezískal nikto. 60% detí získalo 2 body.

V Jarovniciach 4 body nezískalo ani jedno dieťa. Maximálny počet bodov získali 2 deti, t. j. 13,3%, a 46,7% detí získalo 2 body.

V Prešove 4 deti, t.j. 26,7%, získalo maximálny počet 5 bodov. Ani jedno dieťa nezískalo 0 a 3 body; 53,3% detí získalo 2 body.

V6. úloha: reprodukovanie príbehu (diagnostikovanie slovnologickej pamäte, chápanie počutej reči) — maximálny počet 8 bodov

- 0 bodov — 15,6% detí
- 1 bod — 26,7% detí
- 2 body — 15,6% detí
- 3 body — 22,2% detí
- 4 body — 11,1% detí
- 5 bodov — 6,7% detí
- 6 bodov — 2,2% detí

Ani jedno dieťa nezískalo maximálny počet 8 bodov. Len 2,2% detí získalo 6 bodov; 0 bodov získalo 15,6% detí a zo skúmanej vzorky najviac percent získalo 1 bod 26,7% detí.

Vyhodnotenie podľa lokality:

V Sabinove 5 a 6 bodov nezískal nikto. 0 bodov získalo 20% detí — ten istý počet získalo 1 a 2 body; 26,7% detí získalo 3 body.

V Jarovniciach taktiež ani jedno dieťa nezískalo 5 a 6 bodov; 0 bodov získalo 20% detí a 40% detí získalo 1 bod. Jedno dieťa získalo 3 a jedno 4 body.

V Prešove bol najväčší rozptyl bodov. Jediné jedno dieťa z Prešova získalo 6 bodov a 3 detí 5 bodov z celej výskumnej vzorky. Ani jedno dieťa nezískalo 2 body a jedno dieťa získalo 0 bodov; 33,3% detí získalo 3 body a 20% detí 5 bodov.

Obrovský problém s reprodukciou počutého textu. Pýtame sa, prečo je to tak? Deti nerozumejú, čo im učiteľ číta alebo hovorí, nízka a pomalá schopnosť zapamätať si počuté, rodičia deťom málo čítajú alebo vôbec nečítajú príbehy, rozprávky, atď.

V7. úloha: odpovede na početové otázky (diagnostikujeme početové schopnosti, ovládanie čísel, počítanie) — maximálny počet 6 bodov

- 1 bod — 2,2% detí
- 2 body — 4,4% detí
- 3 body — 13,3% detí
- 4 body — 15,5% detí
- 5 bodov — 64,4% detí

Plný počet 5 bodov získalo 64,4% detí. Jedno dieťa získalo len 1 bod.

Vyhodnotenie podľa lokality:

V Sabinove deti dosiahli 2,3 a 5 bodov; 86,6% detí získalo plný počet 5 bodov; 2 a 3 body získalo po jednom dieťati.

V Jarovniciach deti využili celú 5 bodovú škálu. Plný počet bodov získalo 26,6% detí; 4 body získalo 33,3% detí a 26,6% detí získalo 3 body.

V Prešove plný počet bodov získalo 80% detí a 3 body získalo 6,6% detí. V tejto lokalite ani jedno dieťa nezískalo 1 alebo 2 body.

V tejto 7. úlohe sme ešte zisťovali, do koľko vie dieťa napočítať. 20% detí vie počítať do 10; 11,1% detí vie počítať do 12; 8,9% detí vie počítať do 20.

Vyhodnotenie podľa lokality:

V Sabinove najviac 33,3% detí vie narátať do 10 a 20% detí do 12. Jedno dieťa vie narátať iba do 4 a jedno do 6. Najviac do 26 vie rátať jedno dieťa.

V Jarovniciach jedno dieťa vie rátať iba do 2 a dvaja do 5. Do 10 vie rátať 20% detí a do 12 — 13,3% detí. Do 29 vie rátať jedno dieťa.

V Prešove len jedno dieťa vie narátať presne do 10. 20% detí vie narátať do 20 a 13,3% detí dokáže narátať do 30. Jedno vie narátať do 35.

V8. úloha: diagnostikujeme poznanie farieb — maximálny počet 5 bodov

1 bod — 6,7% detí

2 body — 8,9% detí

3 body — 4,4% detí

4 body — 6,7% detí

5 bodov — 73,3% detí

73,3% detí získalo maximálny počet 5 bodov; 6,7% detí pozná len jednu farbu.

Vyhodnotenie podľa lokality:

V Sabinove 66,7% detí pozná všetkých 5 farieb. Ani jedno dieťa nepozná len jednu farbu.

V Jarovniciach tiež 66,7% detí pozná všetkých 5 farieb; 20% detí pozná len jednu farbu a 3 a 4 farby nepozná ani jedno dieťa.

V Prešove maximálny počet bodov získalo 86,7% detí, ani jedno dieťa nepozná len 1 alebo 3 farby.

V9. úloha: diagnostikujeme sociálne zručnosti, inteligenciu — maximálny počet 6 bodov

2 body — 6,7% detí

3 body — 20% detí

4 body — 28,9% detí

5 bodov — 37,8% detí

6 bodov — 6,7% detí

Maximálny počet 6 bodov získalo len 6,7% detí a minimálny počet bodov nezískalo žiadne dieťa; 37,8% detí získalo 5 bodov.

Vyhodnotenie podľa lokality:

V Sabinove maximálny počet bodov nezískalo ani jedno dieťa; 53,3% detí získalo 4 body a len jedno dieťa získalo 2 body.

V Jarovniciach až 2 deti získali maximálny počet 6 bodov; 26,7% detí získalo 3 a 5 bodov.

V Prešove jedno dieťa získalo maximálny počet 6 bodov a 37,8% detí získalo 5 bodov. Najnižší počet bodov 1 a 2 nezískalo ani jedno dieťa.

V10. úloha: tri rozkazy (diagnostikujeme porozumenie objektívnych požiadaviek, pamäť, sústredenosť, samostatnosť) — maximálny počet 3 body

0 bodov — 2,2% detí

1 bod — 2,2% detí

2 body — 2,2% detí

3 body — 93,6% detí

Túto úlohu splnilo a maximálny počet bodov získalo 93,6% detí.

Vyhodnotenie podľa lokality:

V Sabinove jedno dieťa nedokázalo splniť úlohu a 93,3% detí získalo plný počet bodov.

V Jarovniciach 100% detí splnilo úlohu a získalo maximálny počet bodov.

V Prešove 86,7% detí získalo maximálny počet bodov a jedno dieťa získalo 1 bod a jedno 2 body.

V11. úloha: poznanie významu slov rozlišovanie medzi slovami (diagnostikovanie pasívnej slovnej zásoby) — maximálny počet 10 bodov

0 bodov — 11,1% detí

5 bodov — 20% detí

1 bod — 13,3% detí

6 bodov — 2,2% detí

2 body — 6,7% detí

7 bodov — 11,1% detí

3 body — 8,9% detí

8 bodov — 4,4% detí

4 body — 17,8% detí

9 bodov — 4,4% detí

Maximálny počet 10 bodov nezískalo ani jedno dieťa a 0 bodov získalo 11,1% detí; 20% detí získalo 5 bodov a 2 deti získali 9 bodov.

Vyhodnotenie podľa lokality:

V Sabinove 20% detí získalo 0 bodov a 8 a 9 bodov nezískalo ani jedno dieťa; 20% detí získalo 4 body.

V Jarovniciach deti dosiahli škálu len do 5 bodov; 2 deti nezískali ani bod a 33,3% detí získalo len 1 bod; 26,7% detí získalo 5 bodov.

V Prešove 0, 1, 2, 3, a 6 bodov nezískalo ani jedno dieťa. Jedine v Prešove získali 2 deti 9 bodov; 26,7% detí získalo 4 alebo 7 bodov.

V12. úloha: symbolická pamäť — maximálny počet 6 bodov

1 bod — 4,4% detí

2 body — 57,8% detí

3 body — 22,2% detí

4 body — 8,9% detí

5 bodov — 6,7% detí

Maximálny počet bodov nezískalo žiadne dieťa; 2 body získalo 57,8% detí.

Vyhodnotenie podľa lokality:

V Sabinove 4 a 5 bodov nezískalo ani jedno dieťa; 46,7% detí získalo 2 alebo 3 body.

V Jarovniciach 100% detí získalo 2 body.

V Prešove 20% detí získalo 5 bodov; 26,7% detí získalo 2 alebo 4 body.

Záver

Nami stanovená hypotéza sa nám potvrdila a to, že existuje vzťah medzi lokalitou, v ktorej rómske deti navštevujú materskú školu a ich úrovňou školskej pripravenosti.

Už v Miléniu (2001) sa uvádza, že predškolská výchova by mala byť povinná, prinajmenšom posledný jej ročník. Jej uzákonením by sme mohli predchádzať nepripravenosti detí na vstup do základnej školy.

Práca s rómskymi deťmi je ťažká náročná a preto navrhujeme pre prácu s rómskymi deťmi:

- pristupovať k rómskym deťom individuálne, s pokojom a vyhľadávať tie najoptimálnejšie formy;

- urobiť denno-denne niečo pre deti zaujímavé, aby sa deti samé tešili do školy;

- nájsť správnu metódu aj na neposlušné, problémové a nezvládnuteľné deti;

- využívať pri práci obrázky, hračky, rozprávky, pesničky a názorne pomôcky;

- uplatňovať názornosť v spojení s hravými prístupmi, využívať hudbu a pohyb, didaktické hry, dramatizáciu, učiť básničky, riekanky a pesničky;

- učiť deti hygienické návyky a spoznávanie jednotlivých predmetov, ktoré deti v osade nikdy nevideli, formou obrázkov na kartičkách;

- posilňovať u rómskych detí sebavedomie, ctižiadostivosť a pozitívne vôľové vlastnosti;

- motivovať rómske deti a vždy prácu striedať s hrou;

- upevňovať kolektív detí, nabádať ich k vzájomnej pomoci, využívať záujmovú činnosť detí — spev, tanec, šport;

- prispôbiť výchovno-vzdelávaciu činnosť deťom, voliť individuálne tempo, prácu vo dvojiciach a vzájomnú pomoc;

- spolupracovať so psychológom a špeciálnym pedagógom.

Bibliografia

- Baďuriková, Z. a kol. (2006). *Metodické námety pre učiteľov a asistentov učiteľov v materských školách*. 1. časť. Prešov: Metodicko-Pedagogické Centrum v Prešove.
- Darák, M., Krajčová, N. (1995). *Empirický výskum v pedagogike*. Prešov: ManaCon.
- Krajčovičová, M., Miňová, M., Kovárová, E. (2011). *Predprimárna a primárna edukácia rómskych detí v meste Prešove*. Prešov: Vyrovnávanie šanci–Roma Education Fund.
- Milénium (2001) — *Koncepcia rozvoja výchovy a vzdelávania v SR na najbližších 15 až 20 rokov (Projekt „MILÉNIUM“)*. „Učiteľské noviny“, č. 6.
- Podhájecká, M. (2001). *Snaha o zaškolenie rómskych detí neutícha*. In: M. Portik (ed.), *Rómske etnikum v systéme multikultúrnej edukácie. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Prešov: Prešovská univerzita.
- Portik, M., Miňová, M. (2011). *Rómske dieťa v rodine a v materskej škole*. Prešov.
- Štefanová, E. (2006). *Pripravenosť rómskych detí na školu*. Prešov.
- Švec, Š. a kol. (1998). *Metodológia vied o výchove*. Bratislava: IRIS.
- Valachová, D. a kol. (2002). *Vzdelávanie Rómov*. Bratislava: SPN — Mladé letá.